„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторницом на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОБА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — к.
на по године . . . . . 7 ф. — к.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 к.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 к.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 29. У Новом Саду у петак 23. фебруара 1890. ГОДИНА XXV.

РЕЗОЛУЦИЈА
ДОНЕСЕНА
НА ОПШТЕМ БИРАЧКОМ ЗБОРУ
„ЦЕЛОКУПНЕ СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ“
држаном у Новоме Саду 22. фебруара 1890.

С разлога, што се автономна права, подарена народу српскоме у опсегу карловачке митрополије, имају сматрати као излив највишег признања круне за неоцењене заслуге народа српског, стечене за превишњи престол и опстанак ове монархије с једне стране и као израз верске слободе и трпељивости с друге стране;

с разлога, што српски народ у опсегу карловачке митрополије та своја права све до данас никада и ни у којим приликама напуштао није, но их је уз највиши надзор државне власти вазда вршио и вршити тежио;

с разлога, што ће се и на претстојећем народно-црквеном сабору неке одредбе наше црквено школске самоуправе изменути, а неке опет по све нове донети;

с разлога, што ће претстојећем народно-црквеном сабору нарочито спадати у дужност, да спроведе статут о избору митрополита-патријарха,

то ће „Целокупна српска народна слободоумна странка“ преко својих посланика на претстојећем народно-црквеном сабору, па и на даље настојати:

I. да се автономна права народа српског у опсегу карловачке митрополије, осигурана највишим привилегијама и основним законима државним и земаљским, наиме законским члановима XXVII. од 1790/91. XX. од 1848., IX. од 1868. и Саборским Устројством од 1875. год. неокрњена, у свом опсегу своме одрже;

II. да се при измени досадањих и донашању нових статута у опсегу наше самоуправе, неокрњено очува и што више прошири непосредан уплив и право народа на управу цркве, школе и фундацијоналне имовине народне;

III. да се тачно обележи делокруг хијерархије и народа у вршењу автономних права и дужности имајући на уму просвећено доба у коме живимо и одредбе наше вере православне, и

IV. да се народу чисто и неокрњено одржи и осигура право на слободан избор митрополита-патријарха.

НАРОДНА РЕЧ.

Народ је проговорио. Проговорио је јасно, гласно, проговорио је онако, као што је требало, као што је нужно, као што је морао да проговори.

Уклоните се ви књижњици и фарисејн! Ако нисте до сада знали, ако нисте веровали, да вам је народ прозрео у душу, у срце ваше, ево сада знајте, да вас народ познаје.

Народ је проговорио. Проговорио је и онда, кад сте ви већ почели ликовати, да се због временских непогода не ће чути народна реч, реч по вас грозна, реч, која вас уништива, реч, од које сте се увек грозили, реч, коју никад не волесте да чујете. Требало је да дођете, па да чујете осуду народну над вама. „Нећемо да знамо за никога, који не ће с нама, нећемо да знамо ни за какву другу странку — ми смо народ, ко не ће с нама, тај је против нас. Света крв наших праотаца не да нам, да скренемо с пута, те с тога не можемо са смутљивцима и кукавицама, не можемо са људима, који хоће „својим путем и начином“ да раде бајаги за народ, а кад дође, да народ подигне свој глас у обрану своју, у обрану својих права, кад дође, да се решава „бити ил' не бити, они се завуку у мишје рупе. Као кукавица, што подмеће своје јаје, хтели би и они да завијају своје прљаве смерове у народна начела, па тим путем да постигну те своје смерове. Ал' не ће! Ми недамо, народ не да! Требало је, да господа „велеуми“ и „стубови“ дођу, па да чују те народне речи. Те се речи одвалиле од срца, те су речи изговорене из душе, и за то су те речи не значајне, већ громовите, јер су пале, кад је сенула муња из срца и душе народне.

Уклон'те се, господо „велеуми“ и „стубови“. Народ је рекао, да ви не поштујете проливену крв наших праотаца, да ви у ништа не цените жртве, принесене за спас наш, за покољење оних дивских јунака, који не знадоше „ни тамо ни амо“, него путем правим, путем трновитим, путем, где и глава са рамена лети. Сећа се народ ове ужасне и ужасне борбе, коју имадоше наши предци да издрже; народ се не само сећа те борбе, већ уважава ту борбу, уважава је толико, да је вољан и оран, ако је нужно, и сам да настави ту борбу. Запамтите то, господо! Вијугавим путем не да се ништа постићи, осим да се могу неком замазати очи. Отворено чисто и јасно — то захтева народ. Не ће ли ко тако; не ће ли ко отворено и јасно да ступи пред народ, па да каже: ми не смемо да заборавимо на крв наших прадедова — тога ће народ да презре. Народна се ствар не да у кучине увијати, а најмање не да српски народ с' ове стране Саве и Дунава, да се неко титра са његовим тежњама, са његовим потребама.

У борби за народна права престају лични интереси, престају лични рачуни, престаје славољубље. Нарочито не сме наш народ то допустити; не сме за то, што му права његова не припадају само као народу, већ су та права његова крвљу искупљена, та су права хиљадама жртава исплаћена.

Не смемо да попуштамо. Сени наших праотаца узбуниле би се; кости наших праотаца растурене по свом јевропском земљишту уздрмале би се — ми би били проклети.

Уклоните се, књижњици и фарисеји! Уклон'те се Пилати, вама места нема! Гледајте свог посла, брините се за тело ваше, а окан'те се, да спасете душу своју. Не спасосте је више. Треба за то кајања, а ви се не умете кајати. Износилисте притворно душу своју на пазар, да спасете тело своје, али не могосте успети. Гледајте сад и негујте само тело своје.

Народ је проговорио. Проговорио је, да неће са књижњицима и фарисејима.

ОПШТИ БИРАЧКИ ЗБОР
целокупне српске народне слободоумне странке,
држан 22. фебруара 1890.

Почели су ликовати, али није испало онако, као што су они мислили. Невгодно време, што се само замислити може, не мога задржати народ, а да се не крене на братски збор и договор.

Збора је било. И онда, кад су господа „велеуми“ и њихов ситнеж ликовали, ми смо рачунали на свест народну и нисмо се преварили у рачуну. Народ је дошао и проговорио је гласно и јасно, да га цео свет чује.

То је главно. Српски народ искупљен из свију крајева наше митрополије проговорио је. Његова је реч громовита била; проговорило је њих седам стотина чланова тога народа. По стигнутим писменим и брзојавним изјавама било би и трипут толико, да није било овог гадног и ружног времена. По томе, ми смо задовољни потпуно и са овим. Ми се разумемо и знамо. Пала је народна реч, а да је пала показаће најскорија будућност, показаће избори за наш народно црквени сабор

Велика дворана српског народног позоришта била је дупком пуна. У тој дворани могла се видети опет свест народна; могла се видети туга због прошлости а радост у нади на будућност. То је доста. Да пређемо на сам ток збора.

* * *

Пре отварања збора поздравио је г. Стеван Јевтић као председник привременог средишњег одбора целокупне српске народне слободоумне странке присутне на збору овим речима:

Поштована господо! Драга браћо! Као председник привременог средишњег одбора наше „целокупне српске народне слободоумне странке“ устајем пре но што би приступили решавању нашег данашњег задатка, да вас усрдном добродошлицом поздравим, и да вам се најтоплије захвалим.

Поздрављам вас и захваљујем вам, нарочито вама драга браћо са стране и из даљих крајева, што нисте пожалили труда, да по овако ружном и ладном времену пожурите у Н. Сад, да слошки и заједнички решимо наш задатак и удесимо рад при предстојећим изборима за наш народно-црквени сабор и углавимо наше становиште према доидућем сабору. То је доказ, да сви ми појмимо, драга браћо, тежину овог нашег задатка да схваћамо своју дужност као синови овостраног народа, да смо вољни, да порадимо на уређењу и унапређењу наше цркве и школе, у опште на подизању и усавршавању наше автономне зграде. Још једном дакле поздрављам вас и захваљујем вам драга браћо, на лепом вам одзиву.

Уједно имам част представити вам градоначалника г. Ст. Поповића-Пецију као повереника политичне власти.

За тим је говорник позвао збор, да приступи првој тачци дневнога реда, а то је конституисању збора, те ставља предлог, да се изабере председник.

Уз једногласно и бурно: „Живео Стеван Јевтић, председник“, г. Ст. Јевтић заузима председничко место и позива збор, да изабере и два потпредседника, а уједно предлаже за та места г.г. Нику Грујића, учитеља више девојачке школе у Сомбору, и дра Ђуру Красојевића, адвоката из Ср. Карловаца.

Збор уз бурно: „Живели Ника Грујић и др. Ђура Красојевић!“ усваја предлог г. председника и поменута господа заузимају своја места.

Даље на предлог такође г. председника збор изабере за перовође: г.г. Ђорђа Милића, Јову Марића, учитеље у Новоме Саду, и Живка Вулетића, сарадника „Заставе“.

Приступа се другој тачци дневнога реда, а то је: да се обележи начелно становиште целокупне српске народне слободоумне странке при доидућим изборима.

Председник позива г. дра Милана Божеског, адвоката у Новоме Саду, да о томе реферише.

Г. др. М. Божески у дугом, али

ЛИСТАК.

ПРЕЗРЕНИМ И НАПУШТЕНИМ.
Приликом двајеспетогодишњице „Заставе“.

Правда је хтела своје,
Те прегну воља смела;
Доста је било речи —
Хтело се једном дела.
Минуло беше доба
Убојном српском мачу.
Те преста бојни поклич,
А реч се правде зачу,
И реч се срца таче,
А срце искру кресну,
И искра муњом шину,
А муња громом тресну —
И Геније сужњих Срба
Засија у свом сјају,
Да дуго, дуго светли
Потоњем нараштају.
И прште црна тама
На сусрет белом дану,
Јер снажна рука диже —
„Заставу“ завитлану.
Диже се, што је пало,
Да руши, што год смета,
И од тад већ се врши
Двадесет и пет лета.

Па када силан Геније,
„Заставу“ српску створи,
Ко ли се први нађе
Под њоме да се бори?
Будна и свесна младеж
Започе борбу ову
И ти, сирото тужна,
„Олошем“ што те зову.

Било се листом стекло
Све што је духом младо,
Све што је било добро
(Бар свак' се тако над'о).
И многи с' горе диже,
Не знајућ' ни сам како,
И све је лепо ишло,
Док год се могло тако;
Ал' када наста доба,
Застава да се брани,
Било је пуно званих,
Ал' мало — одабрани.
И тренут дивље страве
Распуди духом мале,
Што туђим мучним знојем
Стекоше славе, хвале;
Ал' ти, сирото моја,
С подмлатком рода мога,
И даље оста верна
„Застави“ вођа свога.

И кад се оно смрче,
„Застава“ када паде,
Ко је из кала диже,
Ко рђи за врат стаде?
Ти је, сирото моја,
Осветла новим сјајем
И поче нову борбу
Под новим нараштајем.

Двадесет и пет лета,
Препуних мука, јада,
„Заставу“ народ чува,
К'о символ свога нада;
И још се под њу стиче
Сиромаш наша худа,
И јоште на њу сикће
Сав отров наших Јуда,
Те кад се седи вођа
„Крилника“ својих сети,
Вазда му горка суза
Низ борно лице слети...
Ал' једна светла нада
Блажи му удес зао:
Да је „Заставу“ своју
У чврсте руке дао,
Јер ти се никад не знаш
Оглушит' српском вају,
Сирото наша пука
И млади нараштају!

„вич.“

ПРЕД СЛИКОМ МИЛЕТИЋЕВОМ.

У глухо доба неме ноћи гледах слику народног нам првака и неустрашивога борца Светозара Милетића!

Гледах његову слику и помишљах на његово духовно чедо, а српску обрану — „Заставу.“

Двадесет и пет дугих година, двадесет и пет љета сад ће да прођури од како је тај народни вођа, тај народни првак забо у тврду земљу слободоумну „Заставу“, која се ево и данас поносно хепрша, која и данас под своју сену и под своје окриље окупља све оно, што је боље и племенитије у овостраном српском народу, ни најмање не мареći, што се најкивнији и најједнороднији противници сјатише око ње, само да је униште и темељ јој поткопају.

Половина половине века прођурила је, од како је неустрашиви борац засновао свој лист, да слободније устане на обрану народних права и повластица; половина половине века прођурила је, од како је народни борац слободније почео да бодри и прикупља српски народ, од како је његов громки глас почео јасније да одјекује по српским пољима и брдинама, да објави народу, е је дошла хора, да се и њему даде оно, што је његово...

У глухо доба неме ноћи гледах слику народног нам првака и неустрашивога борца Светозара Милетића!

лепом и језгровитом говору обележава становиште наше странке при доидућим изборима. Говор тај доносимо у свој опширности, јер се заиста, судећи по одобравању збора може закључити, да су у њему погођене жеље и потребе народне. Говорник је много пута био прекидан са: „живео!“.

Говор тај гласи:

„Браћо бирачи! Као што ће топли зраци пролетњег сунца после ове дуге и суморне зиме да пробуде и оживе природу из мртвила њезина и покрену развитак корисних снага њезиних — тако ће и наш народно-црквени сабор, који је закључком нашег Митрополитског Савета, а највишим одобрењем Њег. Величанства, сазван за 12. април о. г. у редовне седнице своје, радом својим да пробуди и оживе успавани живот наш аутономни из његовог дугог и суморног сна и да га покрене даљем природном развићу његовом.

Наша највиша аутономна власт, наш народно-црквени сабор је дакле на прагу, те тако ништа није природније, но питање: какво начелно становиште треба да заузме наша странка према томе сабору нарочито, а у стварима наше народно-црквене аутономије у опште? Питање је то оправдано већ самом важношћу нашег народно-црквеног сабора, као највише аутономне установе наше, но не само то, оно постаје управо горућим питањем, ако узмемо у обзир ону збрку у појмовима, ону недоследност у делању коју налазимо данас код неких људи у народу нашем. Ми дакле пре свега морамо доћи на чистину и јасно изрећи: шта оћемо? Та мисао је руководила и родољубе, који су се 28. јануара о. г. искупили били на братски и пријатељски договор. Верни староме геслу наше странке: све за народ и са народом, ми смо закључили, да се у овом велеважном питању пре свега споразумемо са народом самим, те у тој цели и сазвасмо данашњи општи збор.

Решење тога питања изгледа на први поглед доста лако и просто. Ми би могли у томе погледу само да се позовемо на двестагодишњу историју народа нашег у овим крајевима или на двадесетпетогодишњу борбу наше странке, па да кажемо: ето, то нам је наше начелно становиште, то нам је програм у нашим аутономним стварима. Или да се позовемо на одлуке, донешене н. пр. у Новоме Саду 9. јула 1872. год., или на оне, донешене у Сомбору о Видову-дну 1885., као што је у најновије време већ и чињено. Но баш та околност, што се та двестагодишња историја и борба народа нашега разно тумачи, што су у новије време неки код нас напустили ту борбу, прекинули континуитет њезин и напустили историјско становиште, које је народ наш почевши од себе његове у ове крајеве 1690. год. па све до данас непрестано заузимао, баш та околност нас приморава, да јасно обележимо наше начелно становиште. Што се пак закључака тиче, који су на разним зборовима наше странке донашани, они и сувише носе на себи тип свога времена и пређашњих прилика, у којима су донашани, а да би могли послужити за основу трајноме начелном раду. Кад сам већ споменуо одлуке од 1872. и 1885. године, нека ми буде допуштено у кратко да приметим, да нам одлуке од 1872. године не гарантују н. пр. одржање једне од наших најважнијих аутономних установа, наше Саборско Устројство, а то просто за то, што је наше Устројство тек три године доцније добило највишу потврду т. ј. 1875. године. Видовданске одлуке од 1885. год. пак могу још мање послужити за основу трајноме начелном раду, јер оне не само да не спомињу наше Саборско Устројство, но су у суштини својој наперене и везане за једну личност, која данас није више ни у животу.

Ако смо дакле ради, да наставимо прекинути континуитет у борби за наша аутономна права и повластице, да се и опет поставимо на историјско становиште, као основу трајноме начелноме раду, онда се морамо вратити самоме извору тих права и повластица наших, а то су наше народне привилегије. На благовештенском сабору од 1861. године рекао је тадањи архимандрит крушедолски, а потоњи владика пакрачки и администратор наше патријаршије Никанор Грујић: „У привилегијама нашима имамо ми за све оно, што нам се у њима обећава, даје, повлађује и потврђује, дакле за све оно, што можемо желити, искати и тражити за народ наш у овим земљама, правни основ и правац и правне границе, а у овима законито јемство за упутност, умереност и правду свега, што би поднели с те тачке највишој нашој државној власти.“

Браћо бирачи! Можда неће бити излишно да се упитамо: како смо ми дошли у опште до тих привилегија? у чему се оне управо састоје? имамо ли ми правна разлога и основа захтевати, да нам се и пруже сва она права, која су привилегијама тим гарантована? и можемо ли ми напуштати оно становиште, на које смо стали још онда, кад смо први пут ступили ногом на ову земљу, нову отаџбину нашу?

Кад је оно пре 200 година турска инвазија прегазила Балкан, те продирући на запад довела у опасност цео хришћански свет, а у првој линији нашу монархију, онда је цар Леополд, руковођен идејом свехришћанске солидарности, позвао балканске народе, да ступе с њиме у савез за обрану и нападај против општег непријатеља. Политика бечкога двора ишла је на то, да јуначним Србима насели дугим ратовањем опустеле крајеве у Бачкој, Банату и Славонији, те да помоћу њиховом, васпоставивши војничку границу и уредивши их по војнички, створи жив бедем јуначних мишица против турских нападаја. Као награду за те услуге, нуђаше и царском речи својом гарантоваше цар Леополд, а потврдише и потоњи наследници његови небројено пута, Србима: слободу вероисповести, слободу избора патријарха, неограничено право управе у цркви, школи и са фундацијоналном имаовином народном, да су ослобођени свакога данка, да стоје под непосредном власти царевом и т. д. Пре но што су Срби прешли границе својој новој отаџбини обећава им Леополд привилегијом својом од 21. августа 1690. год. од речи до речи ово: „а да би и ви узајамно благост и сласт наше владе и господства већ на самоме прагу осетили .... милостиво смо закључили: да по обичају Србаља источне цркве грчкога обреда и по пропису старога календара слободно опстојати можете, и да вам како до сада тако и у напредак никоји црквени или мирски сталежи никакве досаде чинити не могу; и нека вам слободно буде, између себе, сопственом влашћу, из српског народа и језика постављати себи архиепископа, кога ће црквени и мирски сталеж између себе бирати.“

Прелазак Срба у ове крајеве има се дакле тумачити као извршење уговора, склопљеног између круне и народа. Круна даје народу мало час побројане слободштине, а народ круни своју припомоћ, да се сузбије заједнички непријатељ. Прелазак тај дакле носи на себи тип формалног уговора, он се и извршио „per modum pacti“. То је чињеница, коју је историја већ давно освештала и потврдила.

Па кад је то тако, а оно да видимо у колико је и једна и друга уговарајућа странка одржала и испунила дужности, које је уговором тим на себе узела? Што се наше стране тиче, ја ћу да се позовем на једног класичног сведока, а то је потомак Леополдов, цар Јосиф I. У дипломи својој од 7. августа 1706. вели он о нашем народу, да је „са бесмртном славом, не штедећи ни крви ни имања, него забацивши сва добра и презревши погибли живота и све тешкоће“, стално пристајао уз законитог краља и господара и увда испуњавао дужност правог и верног поданика.“ Па исто тако зборише о Србима и сви потоњи владари, све до у наше дневе.

Браћо бирачи! Има једно освештано правно правило, које вели, да само она уговарајућа странка може захтевати, да друга уговарајућа странка испуни своје уговором на себе узете дужности, која је и сама испунила своје уговором утврђене дужности. Па држећи се тог правила, држим да је лак и јасан одговор на мало час постављено питање: имамо ли ми правна разлога и основа захтевати, да нам се и пруже сва она права, која су привилегијама нашим гарантована? Држим, да слободно и отворено можемо и пред Богом и пред људима рећи: имамо. И питам ја вас сада: можемо ли ми напуштати оно становиште, на које смо стали још онда, кад смо први пут ступили ногом на ову земљу, нову отаџбину нашу? Можемо ли ми напуштати наша права и наше привилегије, кад знамо, да је свако то право откупљено потоцима племените крви наших јуначких прадедова? . . . (Не можемо, никада!)

Знао сам ја, да ћете ви одговорити, да их не можемо и да их нећемо напуштати до последње капи крви — и фала вам на томе! Јер то би било кукавички, то би било гадно, то би се звало пљунути на светао образ прадедовски!

Али има на жалост данас и таких људи, који веле, да се то становиште, да се наше привилегије и наша права и правице могу напустити — а то су они, браћо бирачи, који данас иште од вас, да бирате посланике за предстојећи наш народно-црквени сабор „без разлике политичких странака“.

Тешка је ово оптужба, коју ја са овога места подижем против тих људи — знам ја то врло добро. Ја нисам никада никога оптуживао без основана разлога, то не одговара ни мојој природи, и да се ово тиче моје личности, ја бих био последњи, који би о томе и речице проговорио; али се тиче опште народне ствари, па за то ми допустите, да укратко образложим своје речи.

Могу ли дакле чланови разних политичких партија у нас заједнички радити на нашим аутономним стварима?

Када је ненародна и саможива политика бечке владе доспела до пораза код Краљевог-градца 1866., наступила је у унутарњој политици ове монархије радикална промена. Стара Аустрија, да би одржала свој положај као велесила у међународним односима, жртвовала и напустила је своју мисао о јединству државноме, поделила је и државну власт и државну област на двоје, на Аустрију и на Угарску, осигуравши првенство међу аустријским народима Немцима, а међу угарским Мађарима. И ето тако постаде код нас из државног јединства, државно двојство т. ј. дуализам. Као прва и најближа последица дуализма у овој половини монархије, има се сматрати васкрснуће тако зване мађ. државне идеје, што ће другим речима рећи: непризнавање народности, као самосталних политичких јединица и сабирање свију тих јединица у једну целину, у један појам, који обухвата све народности, што живе на територији круне св. Стевана, а тај је појам: народ мађарски.

Браћо бирачи! Можда није ово згодно место и удесна прилика, да се упуштам у политичко тумачење тога појма. Ја то не би ни чинио, и ако се академска расправа тога питања, по нашим државним законима, не би противила природи ни овога нити иког другог јавног збора. Но да би разјаснио питање груписаних политичких партија у нас овостраних Срба, те тако решио мало час постављено питање: могу ли чланови разних политичних партија у нас заједнички радити на нашим аутономним стварима? — мораћу се ипак, ма само споредно и укратко, дотаћи те ствари.

Успостављање дуализма, прокламовање мађарске државне идеје, не би можда по себи имало никаквих даљих последица код нашега народа, да се остало при самој — дефиницији. Но ишло се даље. Ишло се за сузбијањем народносних индивидуалности и учвршћењем владајућега племена. Посматрајући ту појаву са чисто политичког становишта у модерном смислу, ја налазим, да је поступање то по све разумљиво. По све је разумљиво, да племе, које има у својим рукама државну власт и која ће ево кроз коју годину славити хиљадугодишњицу своје државе, тежи за тим, да се што више учврсти и ојача. По себи се разуме, да то јачање мора ићи на рачун осталих народности. Но исто тако је по све разумљиво, да угарске народности такоме утицају реагују. То се даје објаснити већ и самим природним нагоном за самоодржањем. — И ето, тај по све природни нагон за самоодржањем, та по све разумљива реакција, створила је код нас Срба наш бечкеречки програм. Па према томе су и поникле у нас Срба у главноме две партије, једна, која признаје дуализам, и друга, која га не признаје, јер је поникао по оном Бајстовом рецепту, да нас Словене треба уза зид притиснути.

Каква је струја овладала у нас инаугурисањем, успостављањем дуализма, ја о томе нећу говорити, но ћу пустити, да место мене говори један рођени Мађар, чији патријотизам не може подлежати никаквој сумњи. Познати родољуб мађарски Људевит Мочарија, говорећи о предстојећем преустројству државне управе у нас, те набрајајући разлоге и околности, које су потстакле и навеле владу, да покрене то питање, а мађарско друштво, да га прихвати, вели ово: „но придошла је још једна чињеница, која ће приуготовити расположење (за реформу) и која је моћнија од свију осталих (наведених). Публици је казано, да је државна управа најпогодније средство за помађаривање. Ми живимо у таким временима, да ову жицу треба само дирнути, па да поведете јавно мњење за собом и у ватру и у воду. Оно ће вам поверовати све, примити све, јер сматра за највишу своју дужност, да мађарштину одржи и распростире по сваку цену, за дужност, пред којом падају сви други обзири; при овом предмету престаје свако расуђивање, ту треба само осећати и радити. При такоме расположају заборављају и најпозванији кругови, чија би дужност била да ладно суде и да брижљиво испитују свако ново и важно питање, (заборављају) да испитају, је-ли истина, да се управним срествима може помађаривање унапредити, је-ли истина, да су резултати, који се могу очекивати, толико значајни, да су вредни оне цене, који се за њих наплатити мора; и неће-ли се баш на против догодити, да ћемо уништивши самоуправу, одбацити од себе једно од најбољих срестава, којим би у народносноме питању могли створити боље прилике, које би баш нами биле од користи. Но јавно се мњење не упушта у расуђивање свију тих питања, неће о њима ни да чује, довољно му је, ако ко избаци, или — пошто је ствар деликатне природе — ако тек онако у полак нагласи мисао, која у главноме изгледа погодном, па по томе је и несумњиво, да је народносно питање правило најуспешнију пропаганду за државну управу.“ — Но да се увиди, каква је струја овладала нашим јавним политичним животом, довољно ће бити да укажем само на ту околност, да се ове године навршује двеста година, како прешосмо у ове крајеве, а наше аутономне ствари и данас стоје неуређене и неузакоњене, да укажем на наше покомунаљене школе, на закон о уважању мађарског језика у наше основне школе, на закон о пучким школама у Тројединици итд. Па према тој струји су подељене и наше политичке странке. Једни, нећу да кажем да агитују за, али ћутке признају и одобравају ту струју, а други је не одобравају и одупиру се према својим силама навали њезиној.

Браћо бирачи! Држим, да ћемо сада

Гледах је дуго и предуго; гледах је, а по глави ми се вреле веселе и тужне мисли.

Сетих се одушевљеног народа, како је весело за својим вођом ишао лепшој будућности на сусрет; сетих се сретнога Светозара, коме је срце од радости морало да заигра, када је и помишљао, да је устао на обрану јадних и невољних, да је устао на обрану поштених тежња милога му Српства: — сетих се.... ах!.... тужнога сећања.... сетих се злогласнога Вацa, сетих се оних невољних година и чемерних дана, које је народни првак и неустрашиви борац морао да проводи у сужањству, када је народни првак морао да чами, окружен највећим злочинцима.... сетих се, најпосле, оних људи, који су му некада били најбољи пријатељи, које је он сам својом брижном руком неговао, а бистрим умом и светом науком подучавао, који су му увек уз раме били.... али, на жалост, само дотле док није дошао невоље, а када је вођа српски међу сужњевима лежао, окренуше му леђа ти његови „најбољи“ пријатељи, ти „чврсти“ његови ступови, те почеше радити једино за себе и настојаху само за тим, да угоде својим страстима, занемарујући оно, што им је најсветије било..... —

У глухо доба неме ноћи гледах слику народног нам првака и неустрашивога борца Светозара Милетића!

Гледах му лепе очи, гледах му мудру главу, уморену претешким мислима и наслоњену на јуначкој десници. Високо му се чело набрало густим борама, оно чело, под којим се некада ројиле, а и дан данас роје најузвишеније мисли, што их је икада Србин могао засновати, старачку главу наслоњену на јуначкој десници, на оној десници, која је неуморно радила на срећу и напредак овостранога Српства, на оној десници, коју би сваки Србин морао најтоплијим, најзахвалнијим и најсврснијим сузама да ороси.....

Гледах све то..... срце стаде јаче да ми куца.... рука задрхта, а нога ми клецну — из дна душе оте ми се искрена молитва: Боже, помози и спаси поштеног Србина!...

А ви, народне издајице, ви, који свако племенито српско осећање под ноге бацисте, само да удовољите својим непоштеним жељама; ви, којима је бог новац, а домовина и Српство неваситви трбух; ви, који издасте свога вођу, свога првака, свога добротвора — покајте се! Покајте се, док је још доба, да касније не узбудете више на време; покајте се, да вас не стигне праведна клетва свесног народа српског.... а клетва је народна најтежа, та клетва вапије пред богом најживнију освету, а освета ће се и извршити!.....

Миливој Србинић.

већ лако моћи решити постављено питање: могу ли чланови **равних** политичких партија у нас **заједнички** радити на нашим аутономним стварима? Одговор је јасан: **не могу**. Но питам ја вас: могу ли људи, који у политици одобравају данашњу владајућу струју, бити **искрени** пријатељи нашој автономији? Ма како лојално мислили ми о тој ствари, ми и опет морамо одговорити: **не могу**.

Но право вели наша народна:

Где је срећа, ту је и несрећа
Где несрећа, ту и срећа има.

Срећа би се та у овоме случају састојала у томе, што ти људи, који владајућу струју одобравају, признају то отворено — те бар знамо с киме имамо посла. У целом том држању њиховом видим ја бар нека смисла и досљедности.

Млого је теже разумети оне, који хоће да раде **за автономију**, а примају у своје коло људе „без разлике политичких странака," дакле и оне, који одобравају данашњу струју и који, као што смо видели, не могу бити искрени пријатељи нашој автономији? Да би се то њино држање могло разумети, треба пре свега оставити сваки разлог и паметно резоновање на страну, па се запитати, шта ти људи таким држањем хоће управо да постигну? Ко их ијоле боље познаје биће са одговором брзо на чисто. Не вреди нам се пренемагати, но кажимо отворено, да су они на просто рачунали на нашу — **неувиђавност**.

Ево како. У нашег, нарочито имућнијег света је данас у јавним стварима доста, ако неко каже, да је умерен, солидан или ма што налик на то, па да му свако с поверењем изилази на сусрет. Ту се онда не гледи на уверење, на начело, не води се рачуна о раду и делима такога човека, но му се све слепо верује. Узрок тој појави држим да ће бити она безразложна вика страних, а нарочито неких наших листова, како код нас има вазда немирних људи, усијаних глава, социјалиста и анархиста, који оће да „деле" итд. По томе рецепту је грађена и она „мудрост" неких људи, који се до јуче разметаху својим политичким хајдуштвом и карбонарством, а данас хоће да раде на нашој автономији са свима „без разлике политичких странака." Они рачунају на то, да ће наш свет у својој неувиђавности овако судити: „што јест-јест, брате, ово су прави родољуби! Не питају ти они ту вазда за неко важно начело и за неку политику, већ су готови, да са сваким Србином раде заједнички на нашем сабору. Та забога сви смо ми браћа, сви смо Срби, па што се не би сви сложили — на што раздор?" — У целом том држању тих „безпартијаша" има до душе и мало лојалног намигивања на Будимпешту, а још више срамежљивог ашиковања са Кикиндом, но знају они врло добро за што то раде — а бога ми знамо ево и ми. Међу тим то њима ништа не смета, да **пред народом** титулишу један другога „великим родољубима, првацима, европским дипломатама, стубовима, опробаним борцима, дичним Србима" и ти боже знаш како још. И све би то ишло што но реч као на масти, само да нема тих дрских радикала, који се усуђују, да их — не признају. Цело то њихово хвалисање и измотавање сећа ме живо на ону познату причицу, како је Циганин позвао свога пријатеља на ручак, те му је стао сладити, како ће то бити славна част. Биће, вели, само савијаче три феле, једна ће бити са штиром без сира, у другој неће бити ни мало сира, а у трећој неће бити ни штира ни сира. Непрестано се дакле говори о неком сиру, а сира ни од корова.

Браћо бирачи! Казао сам већ какво начелно становиште треба да заузме наша странка и указао сам на извор наших права и повластица, на наше народне привилегије. Казао сам, да треба да се поставимо на историјско становиште, да одржимо континуитет наше народне борбе и да исту продужимо све дотле, док нам се наша аутономна права не осигурају са свим.

Па кад сам тако указао на начело наше аутономије, допустите ми, да укратко проговорим коју и о **чиниоцима** наше автономије, а те су: **наш народ** и **наш епископат**, пошто се наша највиша автономна власт, наш народно-црквени сабор, у смислу устројства саборског састоји из народа, заступљеног преко својих посланика, и епископата, као чланова саборских по достојанству своме.

Браћо бирачи! Ако ћемо да будемо досљедни начелноме становишту своме, да народу треба и дати сва она аутономна права, која је он крвљу својом откупио, онда морамо и то признати, да народ треба да буде и **први чинилац** у нашој **автономији**. Захтева то не само начело правде у опште, но и обзири целисходности, нарочито у нашим приликама. Каже се, да је онај закон, она установа најбоља, која је најпопуларнија т. ј. која је највише продрла у народ. Ако дакле хоћемо да популаришемо наша аутономна права, ако хоћемо, да она што дубља корена захвате у народу, а ми морамо пустити, да народ што више учествује у вршењу њиховом. Да ће тај уплив, кога ће народ вршити на нашу автономију, бити благодетан по нашу цркву, школу и остале установе аутономне — о томе држим да је излишно и говорити. Но извојујемо-ли тај уплив за народ, ухвати-ли наша автономија дубока корена у народу, онда смо створили и најсигурнију гаранцију не само за опстанак наше автономије, но и за њен даљи развитак у напредном и слободоумном правцу.

Данас то није тако. Тежиште наше автономије лежи данас још увек у рукама нашег епископата. Постоји до душе уз скаког дијецезана и епархијска скупштина, са својим одборима, као извршним органима, но знамо ми сви врло добро, да се делатност тих скупштина своди данас тако рећи на машинско извршивање дијецезанове воље — или самоволје. Нећу сада, где смо на прагу избора митрополита-патријарха, да говорим о нашим данашњим епископима, но кад овако говорим, имам пред очима рад нашег епископата за последњих двадесет година.

Појаву ту тумачим ја са два разлога. Прво та околност, што тежиште наше автономије лежи данас у рукама нашег епископата, доноси собом, да на њима лежи и највећа **одговорност**, како према влади, тако и према народу. У природи човечијој лежи, браћо, да сваки, који носи на себи одговорност за вршење неких права и дужности, хоће делотворно и да утиче на ту радњу. Но, на жалост, има још један разлог, који тумачи ту појаву, а то је отимање неких наших великодостојника за што већом самовлашћу. Преврните само листове наше двестагодишње историје, па ћете се уверити, да огроман део кривице за наше неуспехе лежи у тој самовласничкој тежњи појединих архиепископа с једне стране, и борбе народа против њих с друге стране, дакле у узајамноме трвењу између народа и духовних поглавица. Ја бих могао врло лако доказати ову моју тврдњу, треба само да укажем на најновију прошлост нашега народа, но ја ћу вас поштедити и нећу износити пред вас те тужне и мрачне слике — уздајмо се, да се та времена никада више повратити неће! Ја бих сматрао за највећу добит по наш народ, кад би се та узајамна трвења између народа и епископата уклонила једанпут за свагда, а то се друкчије постићи не може, него кад би се тачно обележио делокруг хијерархије и народа у вршењу автономних права и дужности, држећи се при томе начела: подајте цару царево, а народу народно. Онда ћемо можда доживити, да видимо архиепископа, који ће говорити с народом, као што је велики Рајачић говорио посланицима 21. марта 1861. год. отварајући сабор: „Ја се заклињем свевишњим Богом Оцем, и распетим његовим јединородним Сином Исусом Христом и пресветим животворећим духом, да у овом нашем садашњем и у сваком народњем и црковном послу, нити сам радио, нити радим, нити ћу радити из какве моје користи; да нисам ни подговорен, ни подмићен, нити да имам икаковога другог интереса пред очима, него интересе мога милог Народа и свете моје Цркве. Ја заклињем и Вас овим истим светињама, преклињем Вас проливеном крви Ваших праотаца, отаца и браће, заклињем Вас вашим Потомством, да не мислите нити радите ништа по чијем напуту, по каквом приватном интересу, него само по правој и истинитој потреби и користи нашег Народа и свете Цркве. Али укупно и проклињем, — да му се затре име и семе — мене и сваког онога, који би се усудио и мислити ишта или по чијем напуту, или из свога собственога интереса у овом данашњем делу народном. Амин."

Браћо бирачи! Узевши све ово у обзир, родољуби, искупљени 28. јануара о. г на приватном збору и договору, предлажу вам преко мене, као свога известиоца, следећу резолуцију, да је усвојите за основу даљему раду." (Резолуцију ту доносимо на првом месту данашњега броја. — Ур.)

Збор једнодушно усваја поднесену резолуцију.

Прелази се на другу тачку дневнога реда, а то је: **Држање целокупне српске народне слободоумне странке према осталим странкама о изборима.**

Председник позива др. Мишу Михајловића, лечника у Карловцима, да говори о томе.

Повереник политичке власти устаје и забрањује др. **Михајловићу** да говори, а зашто, то нисмо могли разумети. Држање овог збора пријављено је у своје време власти и, разуме се, морало је бити одобрено. Осим тога, кад је од власти саопштено одобрење, нагласило се да учесници на збору могу бити само из опсега карловачке митрополије, што у осталом и није било нужно наглашавати. То се рекло, а опет кад је устао др. Михајловић да говори, њему се то није дало, јер није из уже Угарске, већ из Хрватске. Дакле и смемо сви из карловачке митрополије да учествујемо и не смемо. Ми разумемо, кад неко може учествовати на неком збору, да исти може и говорити. Но најпосле све једно. Г. др. Михајловића заменио је г. Ника Грујић.

(Свршиће се.)

Привременом средишном одбору
целокупне српске народне слободоумне странке
у Новом Саду.

Пристајемо на све одлуке које донесе збор целокупне српске народне слободоумне странке, који ће се одржати 22. фебр. т. г. у Новом Саду. Ми смо тврдо уверени, да ћете, као заиста искрени и истинити родољуби све оно делати, што ће свагда бити на добро и корист, као и на славу нашег милог рода и народа, св. православља као и драге нам народне школе.

Бог нека благослови и руководи поштени и искрени рад ваш.

У Тителу 17. фебруара 1890.

Емил Степанов парох, Ст. Чавић, Младен Сузић, Рада Небригић, Милош пл. Хрњаковић, Шандор Лалин, Тоша Буља, Андрија Зорић, Гавра Сремац, Јаша Хрњаковић, Живан Сремац, Милош Небригић, Атанасије Николин, Петар Каћура, Јован Темеринац, Младен Вулић, Сава Гаварић, Никола Видић, Филип Прокин, Милош Темеринац, Јова Макарић, Емил Лалин, Гаја Бајин, Тодор Каћура, Максим Темеринац, Максим Каћура, Тоша Бајин, Младен Јованов, Емил Небригић, Тодор Јованов, Мика Јовановић, Кузман Гаварић, Сава Прокин, Гаја Хрњаковић, Иса Јованов, Јован Угодин, Ђока Бузаров, Сава Козарев, Прока Блажин, Милош Јованов, Алекса Угодин, Младен Блажин, Георг Радин, Младен Сазданић, Глиша Бешлин, Игњат Мутић, Тоша Мркушић, Милош Бузаров, Бранко Зорић, Гавра Мркушић, Светозар Стојшић, Милош Секулић.

ДОПИСИ.

Панчево, фебруара 1890. Наше младо певачко друштво „Венац", које је својим чврстим и родољубивим деланьем показало, да је у стању одолети свим мучким и низким нападајима наших познатих сметењака, приредило је у четвртак 8. (20.) фебруара своје прво „Село" са игранком у овој години. То „Село" требало је бити у суботу 10. (22.) фебр. дакле на такав дан, који је према нашим приликама најзгоднији за приређивање забаве. Но трчкала и пришипетље наше важне „ауктоpитетске" и „нелеумне" партије наћушили су то, па да би спречили, да наша забава не буде на тај дан, узели су салу за неко „приватно весеље," које је збиља и било. Мислили су јадници у својој пакосној мржњи, да ће забаву певачког друштва „Венца" онемогућити, па да онда по својој урођеној пристрасности почну телалити: како нема живота у новом певачком друштву; како оно не испуњава дужност своју према оном грађанству које га потпомаже и шта ти ја знам, шта они не би све изнели, само да грађанство одврате и раставе од друштва. Но господа су и овом приликом правили рачун без бирташа. План им је до душе испао за руком, да забава певачког друштва „Венца" не буде у речени дан, ал ово што су очекивали, хвала нек је нашем честитом и свесном грађанству, није им се испунило. Јер све дворане беху дупком пуне света. Било је и страних гостију из целе околине, што ми особитим задовољством бележимо. Видели смо гостију из Црепаје, Делиблата, Београда, Земуна, Томашевца, Иланце, Баваништа, Беле Цркве, Долова, Мраморка, Уздина и Баранде. Било их је још, ал ко ће све запамтити. И овом се приликом показало оно, што смо већ више пута имали прилике да видимо и да доживимо. Кад год су развили наши „нотабилитети" агитацију одвраћајући свет од забаве певачког друштва „Венца", увек су онда забаве најпосећеније биле. Па тако и сад. Згодно је приметио један члан из њихове „дружине": „Без региментске капеле, па овака дивна посета, то је заиста лепо." („Нотабилитети" довели су приликом њихове последње забаве региментску капелу из Беле Цркве, не би ли свет привукли на забаву. Па и привукли су. Ал кога? Сала је — као што веле — била пуна, ал већином света стране народности, тако, да је две јаке трећине од целе посете сачињавао стран живаљ. Ово сам нашао за нужно да напоменем, да се толико не размећу. Треба и ово да се зна.) Како сам стојао у близини оне двојице, могао сам лепо чути и ове речи: „Да, да, господине, — рећи ће онај други. Ова забава изгледа ми као какви лепи, велики и весели српски сватови. Приметио сам, да ту нема оне круте укочености, што на жалост код многих забава наших има. Овде се сваки проваћа као код своје куће." Даље нисам хтео да слушам, јер ово ми је доста било. Замислите себи, како је морало сутра дан бити онима, који се сваком неуспеху овога младога друштва радују, кад су својим ушима морали слушати по целој вароши само хвалу и лепе речи о тој забави? Знам да им је пресео ручак сутра дан. Та млого би они дали, да то није све тако испало и да нису морали то све слушати. Но за сад сам се више позабавио с' њима, нег' што заслужују. Мануће их па нек наставе свој посао. На дику им то за цело неће служити. А сад на ствар. Програм ове забаве био је разноврстан. У $^1/_2$ 9 сати била је дворана већ дупком пуна. Са „Војном трубом" од Роберта Толингера, као првом тачком програма, отпочео је мушки лих први део забаве. Ово је једна од најлепших и најбољих композиција нашег чувеног уметника Роберта Толингера. По изради спада ова композиција у ред „најтежих" песама, које се морају дуже времена учити, и, као што се обично у круговима певача вели: „шлајфовати", па да се могу извођати онако како треба. Песма је отпевана добро, ал се ипак могло приметити, да је друштву недостало времена, да ту песму онако научи, како је то Толингер компоновао.

2. „Caprice sur des airs Bohemiens pour piano par Jules Schulhoff". Свирала је на гласовиру гђца Софија Мерзићева. Гђца Софија Мерзићева свирала је већ једном на гласовиру, па нам је позната као добра и рутинирана свирачица. И овом приликом свирала је у потпуном смислу речи вештачки. То јој је публика отворено признала, наградивши је за то лепо и пријатно уживање, бурним тапшањем. Врхунац одобравања достигао је тек онда своју меру, кад је председник друштва г. др. Никола Григоријевић при свршетку свирке ступио на бину и предао госпођици Мерзићевој леп и диван букет, у име певачке дружине, а у знак лепе успомене и захвалности. Публика је и овај акт поздравила са бурним „живела".

3. „Спомињање" четворопев од Михаиа, певали су чланови дружине: Јоца Барјактаровић, Владимир Каракашевић, Бранко Токин и Душан Болманац. По себи се разуме, да у четворопеву могу певати само онаки певачи, који су сасвим сигурни, а при тим располажу лепим и сходним гласовима. Последње време чули смо више четворопева, који су свагда тако отпевани, да су певачи на захтевање публике увек морали понављати. Усљед тога већ смо се навикли, да слушамо само лепо и складно певање у тим најужим зборовима. Па и сад осветлаше поменута четир члана дружини образ. Песма „Спомињање" отпевала је тако, да је публика занета била њоме. Кад су је певачи отпевали, дала је публика и правог израза своме допадању. Певачи су на бурно изискивање морали поново изаћи и отпевали су другу песму и то: „Слатко сањах" од Хајдриха, која је тако исто допадање нашла као и она прва. —

4. а.) „Мутан Дунав", б.) Вода и суза" са тенор солом од Роберта Толингера певао је мешовити лик. Једна и друга песма отпевале су врло добро. Певачице, и ако су још младе и почетнице у том послу, показале су, да добра воља и ревно похађање певачке школе, може да сломије све. Оне су у обадве песме имале главније партије, с тога за овај постигнути успех припада њима највећа хвала. Мушки су имали мање партије у коровима. Међутим, г. Бранко Токин отпевао је његов тенор соло, да не може боље бити. —

5. „Путник" мелодрама уз пратњу гласовира, спевао Прерадовић, а компоновао Кухач. Пратила је на гласовиру гђца Софија Мерзићева. Приказивач ове мелодраме био је г. Јован Милорадовић, техничар и члан академског друштва „Зоре" у Бечу. Приказ био је на свом месту. Г. Милорадовић, који је досад већ више пута изазвао пред нашу публику са најлепшим декламацијама од наших најпризнатијих песника великана, као што су Змај Јован Јовановић, Ђура Јакшић и Љубомир П. Ненадовић и који је свагда публику задовољио, пожњео је и овом приликом савршен успех. Живео! Пратња гђце Софије Мерзићеве, била је прецизна и врло добра. Публика је обоје бурно изазвала.

6. „Друго коло народних песама" од Јосифа Маринковића, отпевао је мушки лик мајсторски. Код ове песме се видило, да је сваки поједини глас био на свом месту. Она прецизност у упадању и у опште цело извођање песме, учинило је на публику добар утисак. Публика је вредне певаче наградила бурним пљескањем и одобравањем. Том песмом био је довршен први део забаве. Наскоро уђазо се гајдаш, те се уз гајде отворило и повело народно коло и то тако коло, што га скоро нисмо видели. Прва дворана није доста пространа била, него се раширило коло чак и у другу дворану. Игре су после текле по прописаном реду. Старији понамештали су се по дворанама и ту су у лепом и пријатељском српском весељу и разговору провађали

се. Игре су трајале до $^1/_2$ 6 сати ујутру. Већи део гостију отишао је тек у 5 сати, а то је знак, да су се доиста лепо провађали. Уверен сам, да ће се многи и многи на „Село“, које је било 8. фебруара дуго сећати, јер су на њему лепо и пријатно се провели. **Радикал — „Заставаш“.**

ПОЗИВ

НА

ЈАВАН СРЕСКИ БИРАЧКИ ЗБОР.

Драга браћо!

Нужно је да се договоримо и споразумемо.

Наш народно-црквени сабор састаће се 12. (24.) априла о. г. те за то треба да се договоримо, које личности да пошљемо ми, румски срез, у сабор, да нас тамо заступају.

Доидући наш сабор има врло важне задатке да решава, те је с тога нарочито нужно, да се договоримо о својим посланичким кандидатима (световном и свештеничком).

Ми вас, дакле, драга браћо бирачи из румског изборног среза позивамо, да дођете на сретски бирачки збор, који ће бити у **Руми** 1. (13.) марта о. г. у 10 сати пре подне.

На овом збору саветоваће се:

1.) О закључцима, које буде збор целокупне српске народне слободоумне странке донео.

2.) О нашем избору посланика (световног и свештеничког) за наш народно-црквени сабор.

3.) О избору сретског одбора.

Браћо! Дођите што многобројније.

У Руми, 21. фебруара 1890.

Др. Миша А. Поповић.
Др. Антоније Богдановић.
Никола Ђуришић.
Паја Богдановић.
Стева Ѳ. Јаковљевић.
Јован Јовић.
Душан Гроздић.
Милан Орловић.
Јефта Остоић.
Паја Андријевић.
Пера Панајотовић.
Миша Ђорђевић.
Лазар Јовић.
Јов. С. Дудић.
Мита А. Спаић.
Јован Петровић.
Јоца Богдановић.
Пера Ђуришић.
Светозар Надбандић.
Јов. А. Ђуришић.

Нови Сад, 22. фебруара.

Данас је био велики бирачки збор целокупне српске народне слободоумне странке овде у Новоме Саду. Извештај тога збора доносимо у данашњем броју, колико то простор листа допушта, а остало ћемо продужити у једном идућем броју. Укратко хоћемо овде само да напоменемо даљи ток збора после онога, што у данашњем броју доносимо. Друга тачка на дневном реду била је: **Држање наше странке према другим странкама приликом избора.** Требало је да говори др. Миша Михајловић, али му је поверених политичке власти забранио да говори, пошто није из уже Угарске. Међутим је др. Миша Михајловић имао спреман писмен предлог, који је г. Ника Грујић образложио и прочитао. Предлог тај гласи:

„Пошто су према целокупној српској народној слободоумној странци све остале странке по својим начелима назадне, то збор цел. срп. народ. слоб. странке одржан 22. фебр. 1890. у Новом Саду закључује: да се наша странка ни са којом странком у изборни савез упуштати не може и исти очекује од својих присталица, да ће свуда кандидате наше странке истаћи и изабрати. Где је пак посве немогуће са кандидатом наше странке продрети, оставља се нашим присташима да споразумно са средишњим одбором поступе“.

Пошто су против овога предлога говорили г.г. Стеван Стевановић, парох из Ковиљ-Ст. Ивана, Бранко Токин, из Панчева, Милорад Јаковљевић парох из Јарковца, Ђока Петровић из Вршца, Емил Степанов парох из Титела а др. Емил Гаврила за са малим изменама, би усвојена прва тачка тога предлога, а друга одбијена.

После тога, а у свези са горњом тачком дневнога реда говорио је Живко Вулетић о једнодушности наше странке са једномишљеницима нашим из Горње Славоније и Хрватске, а прикупљеним око „Србобрана“. Уједно је говорник предложио, да данашњи збор изјави своју жељу, да се наш доидући сабор а и сви други од селе својски брину о томе, да се жеље нашег народа у пакрачкој и горњо-карловачкој дијецези задовоље и потребе тога народа намире. — Имена чланова средишњег одбора донећемо у идућем броју. Решено је, да се овај одбор по потреби може и сам попунити. — Брзојавних поздрава стигло је близу стотине. Из тих се брзојава види, да би овај збор био и трипут још овако посећен, да није нестало ово рђаво време. А време је заиста рђаво. Г. Паја Јовановић поздравио је збор усмено у име Лике и Крбаве, у име народа из Горње Славоније и Хрватске.

Јаван рачун

о стању благајне срп. женске добротворне задруге аџанске.

Од прве забаве, коју је задруга у корист свога фонда приредила на дан св. Три Јерарха 30. јануара о. г. у просторијама С. Гринхута а у кући гђе М. Шевић, дошло: а) од продатих улазница по 60 нов. 94 ф. 20 н., б) од добровољних прилога један дукат и 56 ф. 40 н. Скупа износи један дукат и 150 ф. 60 н. Од ове се своте одбија трошак на забаву 32 ф. 9 н. Остаје чист приход од забаве један дукат и 118 фор. 51 н. Овој се своти додаје: в) досад уплаћена чланарина (са одбитком досадањих задружних трошкова) у износу од 99 фор. 60 нов. Даље, г) прилог од чланица при уписивању у чланство у износу од 40 ф. 53 н., које три ставке скупа узевше чине своту од једног дуката и 258 ф. 64 нов. словом: један дукат и две стотине педесет и осам форината и шездесет и четир новчића а. вр., која као примање за г. 1890. у друштвену благајну уђи има.

Имена г.г. прилагача и прилагачица:

А.) На забави приложили:

По један дукат: Пољка Дудварска.

По 5 фор.: Марија Ненадовић, Мила Дудварска.

По 4 фор: Радивој Ковачевић, економ.

По 2 ф. 20 н.: Марко Дудварски, економ.

По 2 фор.: Леополд Фишер, Стеван Паланачки трговац, Сомбор; Лазар Јовановић бележник, Падеј.

По 1 фор. 40 н.: Морено Л. трговац, Сегедин; Сима Поповић бележник, Ст. Кањижа; др. Буртиг Виктор лечник, др. Филип Херцл лечник, Ленка Малетић.

По 1 фор. 20 нов.: Јоца Николић, Сима Стричевић тутор, Аврам Бешлин земљодеља, Андрија Протић, гостионичар.

По 1 фор: Милош Акшамовић трговац; Стеван Матић економ, Мол; Омер Ненадовић економ, Шандор Бешлин земљодеља, др. Балint Ижо, адвокат.

По 80 нов.: Перса Милутиновић, Лазар Шевић капелан, Никола Кирић учитељ, Милош Бешлин благајник, Двели Роберт књиговођа, Симон Кон житар, Адлер Давид трговац, Никола Поповић трговац.

По 50 нов.: Алберт Пец живинар.

По 40 н.: Милан Поповић трговац, Адлер Жигмунд мл. трговац, Јоца Ранковић агент трговац Мол; Влајко Арадски бележник, Сима Шпицер трговац, Гајгер Бернат књиговођа, Ковач Јанош р. к. капелан, Фекете Јанош р. к. капелан, Браун Шома егзекутор Сента; Н. Мангелос, трговац Мол; др. Ходик Јанош адвокат, Милер Мориц трговац, Хусаг Пишта канцелиста, Фабрицијус Марија агентовица, Катица Терзић, Херман Шпицер житар, Мартин Гринвалд пекар, др. Сарваши Јосиф адвокат, др. Штајн Липот адвокат, Сабо Пишта професор.

По 30 нов.: Гавра Ковачевић кабаничар.

По 20 нов.: Сима Јаковљевић земљодеља, Ниђа Јаковљевић земљодеља, Соса Бешлин, Гавра Седмаков земљодеља, Милош Стричевић земљодеља, Сока Неранџић, Бек Адолф житар, Шандор Лукин месар, Милош Јаковљевић дрвар, Васа Стричевић земљодеља и Светозар Милетић кројач. Свега 56 ф. 40 нов. и један дукат.

Б.) Приликом уписивања у чланство приложиле:

По 5 фор.: Катарина Поповић, Ракила Ковачевић, Мила Дудварска, Јустина Гајчиновић.

По 3 фор.: Евица Јаковљевић.

По 2 фор.: Марија Ненадовић.

По 1 фор.: Милица Кирић, Анка Шевић, Савета Вучић, Ката Ненадовић, Милева Протић, Лина Бешлин, Сока Јаковљевић.

По 40 нов. и један цванциг (33 нов.) Сока Крачунов.

По 60 нов.: Јулка Јаковљевић.

По 50 нов.: Латинка Милетић, Ленка Малетић.

По 30 нов.: Милица Седмаков.

По 20 нов.: Јеца Седмаков, Перса Драгин.

На набавку задружног печата и записника покупљено међу чланицама по 10 по 20 нов.: 5 фор. 50 нов. Свега 40 фор 53 нов.

Изнашући српска женска добротворна задруга аџанска на јавност стање свога фонда, које у готовини износи један дукат и 258 фор. и 64 нов. а. вр. а уложено у месну штедионицу на прирастак по $5^1/_2$% — изриче путем јавности најсрдачнију хвалу свима г.г. прилагачима и прилагачицама, са жељом, да им свемогући милодар стоструко накрми.

Из скупштине срп. женске добротворне задруге држане у Ади 5. фебруара 1890. год.

Лазар Шевић капелан, перовођа. — **Катарина Поповић** попадија, председница.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(РЕД ПОЗОРИШНИХ ПРЕДСТАВА.)

У суботу 24. фебруара први пут: **„Туђинка“**. Позоришна игра у 4 чина, написао В. Сарду.

У недељу 25. фебруара: **„Сеоска лола“**. Позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао Е. Тот, превео и за српску позорницу удесио С. Дескашев, музика од Д. Јенка.

У уторак 27. фебруара први пут: **„Из захвалности“**. Шаљива игра у 1 чину, од Е. Лабиша, превео М. Ђ. Г. — За тим по други пут: **„Мој џеп“**. Шаљива игра у 3 чина, написао М. Калић.

У четвртак 1. марта први пут: **„Задушни Филип“**. Шаљива игра у 3 чина, написао Г. Чики, превео Ј. Грчић.

У суботу 3. марта: **„Лудвик XI.“** Трагедија у 5 чинова, написао Казимир Делавињ, с француског превео Ј. Ђорђевић.

У недељу 4. марта први пут: **„Сељак као милионар.“** Чаробна игра у 5 чинова, с певањем, с предигром у 10 слика, написао Ф. Рајмунд, превео А. М., музика од Милекера. (За овај комад прављене су нове декорације и цео прибор уз то.)

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ИЗИШАО ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ И ГОТОВ ЈЕ:

ИЗБОРНИ РЕД

ЗА СРПСКИ НАРОДНО-ЦРКВЕНИ САБОР

(СА ДОДАТКОМ)

И

САБОРСКО УСТРОЈСТВО.

Може се добити у уредништву „Заставе.“ Цена је 20 новч.

ИЗ ПРОШЛОСТИ НАШИХ „ВОЂА“.

(Сабор невера. — Вође невере. Да им запушимо уста.)

Од Јаше Томића.

Прештампано из „Заставе“.

Може се добити у уредништву „Заставе“. Цена је 30 нов.

СЛИКА

ДРА СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА

са сином му

СЛАВКОМ

може се лепо израђена на фином картону добити.

Цена по комаду 1 фор., са поштарином 1 фор. 20 новч.

Поруке без новаца не уважавају се.

Срп. штампарија др. Св. Милетића.

РЕД ВОЖЊЕ

ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА

ВАЖИ ОД 20. МАЈА (1. ЈУНА) 1889.

Из Будимпеште за Београд:

Километара	СТАНИЦЕ.		Мњезити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Будимпешта	полази	2.35	2.40	8.00	9.40	—
175	Субатица	„	5.50	6.26	1.46	5.24	—
	Шандор	„		—	—	5.33	—
	Верушић	„		—	—	5.49	—
198	Чантавир	„		—	2.11	6.16	—
	Зобнатица	„		—	—	6.26	—
207	Топола	„	6.59	2.34	6.48	—	—
	К. Хеђеш	„		—	—	7.12	—
223	Х. Фекетехеђ	„	7.16	2.56	7.20	—	—
234	Врбас-Кула	„	7.30	3.16	7.46	—	—
248	Стари Кер	„	7.44	3.34	8.15	—	—
	К. Алпар	„		—	8.25	—	—
260	Кисач	„		—	3.51	8.38	—
276	Нови Сад	„	7.40	8.21	4.19	9.17	—
279	Петроварадин гр.	„		—	4.25	9.25	—
281	Петроварадин	„		8.29	4.32	9.33	—
286	Карловци	„		8.37	4.41	9.47	—
296	Чортановци	„		—	4.59	10.09	—
300	Бешка	„		—	5.07	10.20	—
310	Инђија	„		9.05	5.21	10.38	—
318	Стара Пазуа	„		9.15	5.38	11.00	—
326	Нова Пазуа	„		—	5.50	11.15	—
332	Батајница	„		—	6.00	11.28	—
347	Земун	„	8.59	9.45	6.20	11.55	—
359	Београд	„	9.09	10.05	6.45	12.30	—

(Сваког уторника и петка.)

Из Београда за Будимпешту:

Километара	СТАНИЦЕ.		Мњезити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Београд	полази	3.02	5.30	8.25	3.25	—
12	Земун	„	3.12	6.11	9.00	4.01	—
27	Батајница	„		—	9.19	4.33	—
34	Нова Пазуа	„		—	9.30	4.48	—
41	Стара Пазуа	„		6.42	9.43	5.05	—
49	Инђија	„		6.52	10.01	5.31	—
60	Бешка	„		—	10.19	5.56	—
64	Чортановци	„		—	10.27	6.06	—
73	Карловци	„		7.20	10.46	6.30	—
78	Петроварадин	„		7.27	10.56	6.43	—
81	Петроварадин гр.	„		—	11.02	6.51	—
85	Нови Сад	„	4.43	7.43	11.16	7.19	—
100	Кисач	„		—	11.38	7.58	—
	К. Алпар	„		—	—	8.10	—
112	Стари Кер	„		8.18	11.55	8.22	—
125	Врбас-Кула	„		8.28	12.18	8.51	—
136	Х. Фекетехеђ	„		8.40	12.36	9.14	—
	К. Хеђеш	„		—	—	9.20	—
152	Топола	„		8.57	1.02	9.47	—
	Зобнатица	„		—	—	10.02	—
166	Чантавир	„		—	1.21	10.13	—
	Верушић	„		—	—	10.23	—
	Шандор	„		—	—	10.40	—
185	Субатица	стиже	6.30	9.32	1.45	10.50	—
	Субатица	полази	6.38	9.46	2.25	11.28	—
359	Будимпешта	стиже	10.05	1.25	7.30	6.40	—

(Сваке среде и суботе.)

НАПОМЕНА. Прним словима штампани сати и минути значе ноћно доба и то од 6 сати у вече до 5 сати 59 минута ујутру.

✝

Неизмерно пораженим срцем јављамо сваком сроднику, пријатељу и знанцу да је наш дични и премили члан

БОГДАН КУЗМАНОВИЋ

парох српско-кларијски и т. д.

умро 13. а сарањен 15. фебруара о. г. по опелу у српско-кларијској цркви уз велико саучешће народа.

Овде нека је изречена топла захвала околном преч. свећеништву и учитељству, који га искрено оплакаше и опојаше. Нашме хвала честитој општини црквеној на толиком саучешћу, која је своме духовном оцу из захвалности и почасти о свом трошку сазидала угледну костурницу те и диван венац на одар положила. Особито још захваљујемо честитом тутору наше свете цркве г. Николи М. Станимировом на великом труду његовом око сарана. Хвала и вредној месној ватрогасној дружини, што је премилом нам покојнику корпоративно својом пратњом почаст указала под водством свога команданта; те тиме сви скупа допринели да је спровод врло свечан био, које тако јако годи нашем уцвељеном срцу.

У Срп. Кларији, 15. фебруара 1890.

Ожалошћена породица.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ

На упражњено учитељско место у Бати, у протопресвитерату будимском, овим се стечај отвара. Плата је сљедећа: 1. Од 100 парова брачних по 1 фор. 50 н. = 150 фор., 2. 6 хл. жита = 42 фор., 3. 5 хл. јечма = 16 фор., 4. 5 јутара ораће земље = 40 фор., 5. На огрев 23 фор., 6. Као перовођа црк. општине 5 ф., 7. За пашњак (парлог) 5 ф., 8. Башта под кућом 300 □ фата 5 фор., 9. 5 акова ливаде = 10 фор., и 10. штоларни приход до 50 фор., и слободан стан, састојећи се из 1 собе 1 коморе и кухиње. У дужност учитеља спада окром наставе у цркви појати и децу у појању обучавати. — Просаци, од којих се иште, да окром прописане квалификације и знање мађарског језика изкажу, имају своје молбенице са доставерним исказима сврху досадањег службовања и моралног владања, у оригиналу до 8. априла, по нашем календару потписаном припослати

У Бати, (Batta, Fehérmegye u. p. Érd) 18. фебруара, 1890.

Илија Тошковић. перовођа. — **Георгије Сивонић,** председник. 1—3

Објава.

С позивом на овдашњу објаву бр. 38. од 17. фебруара 1890. ставља се на опште знање да ће се због неугодног времена дражба ритских земаља следећи дана свагда у 8 сахати пре подне почевши одржати; и то:

12. (24.) марта 1890. и следећи дана у чурушком риту;

12. (24.) марта 1890. и следећи дана у каћком риту;

17. (29.) марта 1890. и следећи дана у горњоковиљском риту;

21. марта (2. априла) 1890. и следећи дана у сентиванском риту;

21. марта (2. априла) 1890. и следећи дана у ђурђевачком и мошоринском риту.

Тител, 4. марта 1890.

ГАЈШИН, председник. 1—3

МЛАД СПОМОЋНИК

мануфактурске бранже, који српски мађарски и немачки зна, а добар је продавац, може се одма акцептирати код

САМУЕЛА ГОЛДБЕРГЕРА, у Новоме Саду. 2—2

СТАН

од 4 собе и предсобља, кујном, подрумом и шупом за дрва у првом спрату у кући добротворне задруге Српкиња Новосаткиња преко од срп. више девојачке школе издаје се од 1. маја о. г. по нов. кал. под кирију. — Ближи услови могу се дознати преко пута од куће код гђе Христине пл. Новићке подначалнице задружне. 3—3

ЗЕЈТИН

луштички изврстан, природно укусан и сладак, које му особине само земљиште даје, те због чега одавно ужива одличност и предност према другом зејтину. Ја га набављам непосредно из најчистијих кућа које га приређују — набирајући маслине — по мом напутку, тако, да је у свему потпуно чист, што није од мале вредности за сваку отменију српску кућу, која чистоћу воле.

Разашиљем га поштом у блеханим сосудима (пикслама) по 5 кила уз повеће по фор. 3.50 најфинији. Находи се код мене и маслина сваке врсте.

Никола Михајловић,
Castelnuovo di Cattaro Dalmatien.

Д. П. РАНИСАВЉЕВИЋ, ПАНЧЕВО.

Пошљите ми од вашег изврсног зејтина по ново 5 кила, са прво послатим којега смо потрошили, били смо подпуно задовољни. 4—8

Власник и издавалац Славко Свет. Милетић. — Одговорни уредник Васа Милутиновић. — Српска штампарија дра Светозара Милетића.